

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบ ความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก อายุ 3 ปี กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และกลุ่มที่ไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่ (เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ) โดยเป็นการวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบ Ex – port facto design ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบสาเหตุหรือการศึกษาย้อนรอยจากผลหรือความจริงที่ปรากฏแล้ว เพื่อค้นหาสาเหตุที่เป็นไปได้ (Cohen & Manion, 1994) โดยอาศัยแนวโน้มของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร จากการพิจารณาลักษณะความผันแปรเกี่ยวข้องกันหรือตัวแปรร่วม (Concomittant variable) ระหว่างกลุ่มตัวแปรที่คาดว่าเป็นสาเหตุกับตัวแปรแสดงผล (Kerlinger, 1986 อ้างถึงใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, 2545) โดยมีการควบคุมปัจจัยแปรร่วมที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Concomittant variables) คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ระดับการศึกษาของแม่ รายได้ของครอบครัว ตามหลักการวิเคราะห์ ANCOVA

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และกลุ่มที่ไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะเวลาที่ต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กอายุ 3 ปี ที่อาศัยอยู่กับแม่ ในเขตชุมชนเมือง กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กอายุ 3 ปี และแม่ที่อาศัยด้วยกัน ในเขตชุมชนเมือง และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เด็กชาย / เด็กหญิง อายุ 3 ปี (นับถึงวันให้ข้อมูล)
2. เด็กมีประวัติคลอดครบกำหนด ไม่มีภาวะเจ็บป่วยรุนแรงหลังคลอด และไม่มีโรคทางพันธุกรรม
3. เด็กได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ ในการเข้าร่วมการวิจัย
4. แม่ ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เข้าใจภาษาไทย และสามารถตอบแบบสอบถามได้

การเลือกเข้ากลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้วิจัยศึกษาระเบียงประชากรเด็กอายุ 3 ปีที่มีรายชื่ออยู่ในเขตเมือง ซึ่งประกอบด้วย 100 หมู่บ้าน ที่ฝ่ายเวชกรรมสังคม/ฝ่ายติดตามเยี่ยมบ้านที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลประชากรในเขตเมืองของโรงพยาบาลรัฐขนาด 500 เตียง

2. จำแนกเด็กที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กอายุ 3 ปีนับถึงวันให้ข้อมูล มีประวัติคลอดครบกำหนด ไม่มีความเจ็บป่วยรุนแรงหลังคลอด และไม่มีโรคทางพันธุกรรม จากประวัติการคลอด-การเจ็บป่วย และแฟ้มเวชระเบียน (OPD card)

3. สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ดังนี้

3.1 แบ่งเขตการปกครองในเขตเมือง จังหวัดนครสวรรค์ออกเป็น 3 ตำบล ประกอบด้วย 100 หมู่บ้าน (กรมการปกครอง, 2546)

3.2 สุ่มหมู่บ้านในเขตการปกครองในแต่ละตำบล จำนวนตำบลละ 10 หมู่บ้าน รวมเป็นจำนวน 30 หมู่บ้าน

3.3 สุ่มเลือกเด็กอายุ 3 ปีที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เข้าเป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 11 คน รวมได้กลุ่มตัวอย่าง 330 คน

แต่จากการเข้าสำรวจจริงพบว่า เด็กกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่ง มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แต่ไปไม่พบตัว เนื่องจากย้ายติดตามพ่อ/แม่แต่ไม่ได้แจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้าน ทำให้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้จริง 250 ราย

4. ติดต่อเข้าพบกับผู้ปกครองเด็กกลุ่มเป้าหมาย อธิบายเหตุผลการวิจัย เพื่อขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้

5. ผู้วิจัยให้แม่ตอบแบบข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสอบถามการเลี้ยงลูกด้วยนม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการแบ่งกลุ่มเด็ก ตามวิธีและระยะเวลาของการที่เด็กได้รับนม

6. แบ่งกลุ่มเด็กเป็น กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และกลุ่มที่ไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่ (นมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของแม่ คือ อายุ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ของครอบครัว

2. แบบสอบถามการเลี้ยงลูกด้วยนม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วย เพศและอายุของเด็ก วิธีการและระยะเวลาที่เด็กได้รับการเลี้ยงด้วยนมแม่และ/หรือนมผสม

3. แบบสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก อายุ 0 - 3 ปี (Home Observation for Measurement of the Environment) ของ Caldwell & Bradley (1988)

4. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กช่วงอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต (2546) ซึ่งสร้างตามแนวคิดของ Mayer & Salovey (1990)

การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เด็กจำนวน 250 คน โดยประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี โดยสัมภาษณ์แม่และสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.เตรียมความพร้อมของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยก่อนการศึกษา โดยทำการเข้าทดลองสัมภาษณ์และสังเกตสภาพแวดล้อมของเด็กจากแม่ โดยเข้าเยี่ยมบ้านเด็กอายุ 3 ปี ที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและความชำนาญในการซักประวัติ สัมภาษณ์ สังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก รวมถึงการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กด้วย พร้อมทั้งเกิดความตรงและความเที่ยงจากการสังเกตและสัมภาษณ์ด้วย

2.ขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยเขต 8 นครสวรรค์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการทำวิจัย

3.หลังจากได้รับการอนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั้งสองแห่งแล้ว ผู้วิจัยเข้าแนะนำตัวและติดต่อประสานงานกับหัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคม/ฝ่ายติดตามเยี่ยมบ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากประวัติการคลอด-การเจ็บป่วยและเวชระเบียนของเด็ก (OPD card)

5.ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเวชกรรมสังคมในการนัดเยี่ยมบ้านกลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาที่กำหนด

6.ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าเยี่ยมบ้าน แนะนำตัวและพูดคุยกับแม่ของเด็ก ขออนุญาตแม่ในการเข้าร่วมการวิจัย โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นเพื่อการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับการเลี้ยงลูกของแม่ ชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ์ของแม่และเด็ก เมื่อได้รับการอนุญาตให้แม่ลงรายชื่อใน

ใบแสดงความยินยอมให้เด็กเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้แม่ตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ผู้วิจัยสัมภาษณ์แม่เกี่ยวกับการดูแลเด็กเมื่ออยู่บ้าน พร้อมกับประเมินสภาพแวดล้อมของเด็กโดยใช้แบบสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก (HOME score) สำหรับผู้ช่วยวิจัยช่วยสังเกตปฏิบัติการของแม่ที่มีต่อเด็ก สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กร่วมกับผู้วิจัย และผู้ช่วยฯ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อเสร็จสิ้นการเยี่ยมบ้าน

7. ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความครบถ้วนของคำตอบ รวมทั้งซักถามเพิ่มเติมเมื่อพบคำตอบที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน

สรุปผลการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งโดยรวมและรายด้าน(ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข) ของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว มากกว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและแยกรายด้านของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน มากกว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว 4 เดือน และ 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี ระหว่างกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และ กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ (ไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่เลย) และศึกษาเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวที่ระยะเวลาแตกต่างกัน โดยมีการควบคุมปัจจัยแปรร่วมที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Concomittant variables) คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ระดับการศึกษาของแม่ และรายได้ของครอบครัว สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี ระหว่างกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และ กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ (ไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งโดยรวมและแยกรายด้าน (ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข) ของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว มากกว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและแยกรายด้านของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก (EQ) เป็นความสามารถของเด็กที่จะรู้จักตระหนักและเข้าใจถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น มีความสามารถในการปรับตัว มีความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมตามวัย และสามารถนำความรู้สึกและอารมณ์ของตนมาสร้างพลังในการพัฒนาสิ่งต่างๆรอบตัว เป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม การพัฒนา EQ ในวัยเด็กต้องทำตั้งแต่เด็กยังเล็ก และทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเด็กจะเติบโตขึ้นมาด้วยความหนักแน่นในตนเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ ประสบความสำเร็จในชีวิต ในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และมีความสุขในตนเองอย่างเพียงพอ การเลี้ยงดูเด็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้าง ส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ตั้งแต่วัยเด็ก พ่อแม่คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะเลี้ยงดูเด็ก (อูมาพร ตรังคสมบัติ ,2547) จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่ พบว่า นมแม่มีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาอารมณ์ของเด็ก (กรมสุขภาพจิต, 2546; ไพลิน นัดสันเทียะ, 2546; วีระพงษ์ ฉัตรานนท์, 2546; วราภรณ์ แสงทวีสิน, 2547 และ ศิราภรณ์ สวัสดิ์วร, 2547) สอดคล้องกับ การศึกษาของ Pestalozzi (อ้างถึงในกุศล สุนทรธาดา, 2542) ที่ กล่าวว่า ความรักความรู้สึกที่ดีที่แม่ถ่ายทอดสู่ลูกขณะให้นม เป็นพลังสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก ความผูกพันความสัมพันธ์ที่อบอุ่น และมั่นคง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความคิด ความรู้สึกทางบวกและพฤติกรรมพึงประสงค์ของเด็กได้อย่างดีที่สุด โดยเด็กแต่ละคน มีพื้นฐานอารมณ์ต่างกัน บางคนเลี้ยงง่าย บางคนเลี้ยงยาก อารมณ์ร้อน อารมณ์เย็น บางคนกลางๆไม่ยากไม่ง่าย พื้นฐานอารมณ์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด สามารถถูกปรุงแต่งด้วยการเลี้ยงดู ถ้าการเลี้ยงดูตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม คาดเดาได้ว่า อะไรจะมา อะไรจะไป เด็กก็เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และพัฒนาเป็นความสุขและความรัก ซึ่งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อารมณ์ ระหว่างแม่กับลูกอย่างค่อยเป็นค่อยไป วันละเล็กละน้อย เช่น ขณะกินนมเด็กก็จะมองหน้าแม่ กินไปมองไป อืม..อืม พอพ้นขึ้น บางครั้งก็ลองกอดนมแม่ แม่เจ็บ ลูกก็รู้ การเรียนรู้อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยธรรมชาติแม่มักจะรักและอารมณ์ดีเมื่ออยู่กับลูก โดยเฉพาะในวัยทารกที่ยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ จึงเป็นการถ่ายทอดพื้นฐานอารมณ์ที่ดีไปโดยไม่รู้ตัว

นอกจากนั้น ลูกจะชินกับหน้าแม่มากกว่าคนอื่นๆ ซึ่งเหมาะกับพัฒนาการในวัยทารกที่ต้องมีผู้เลี้ยงดูที่ตัวเด็กเองวางใจได้ ไม่มากไปกว่า 2-3 คน โดยเด็กที่กินนมผสมอาจเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ได้เช่นกัน เพียงแต่จะมีโอกาสขึ้นได้น้อยกว่า (ศิริภรณ์ สวัสดิ์, 2547) สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ในกลุ่มเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว มีระดับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก (HOME score) อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าอีกสองกลุ่ม ที่อยู่ในระดับปานกลางทั้งคู่ (ตารางที่ 6) โดยเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยร่วมอื่น ๆ พบว่า แม่ของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว มีอาชีพเป็นแม่บ้าน และประกอบอาชีพส่วนตัว เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 43.33 และ ร้อยละ 30 ตามลำดับ) แสดงถึงการที่แม่มีเวลาและ/หรือมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดเด็กมากกว่าอาชีพอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับแม่ในอีก 2 กลุ่มที่ส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้าน โดยกลุ่มเลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม ส่วนใหญ่แม่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท/ธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 40.66) และกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่แม่มีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 50) และผลการวิเคราะห์เมื่อควบคุมปัจจัยร่วมในด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก ระหว่างกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว และกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงทำให้เด็กพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ดีกว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมผสม หรือแม้แต่การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม จากการศึกษาของ Fergusson, & Woodward.(1999 อ้างถึงในรัตโนทัย พลับการรู้, 2546) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็ก พฤติกรรมการกินนมแม่ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีแรก โดยติดตามพฤติกรรมอันธพาล และภาวะสุขภาพจิตและการติดยาเสพติดในเด็กกลุ่มนี้จนถึงอายุ 15-18 ปี พบว่า เด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ดีกว่าเด็กที่เลี้ยงด้วยนมผสม เด็กที่ได้รับนมแม่มองตนเองว่าแม่ให้การดูแลตนเองในวัยเด็กดีกว่า และมีความรู้สึกที่แม่ไม่ได้ปกป้องตนเองมากเกินไป (over protection) เมื่อเทียบกับเด็กที่ได้รับนมผสม และพบว่าเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับนมผสม มีอัตราการเกิดปัญหาพฤติกรรม ปัญหาสุขภาพจิตน้อยกว่า แสดงถึงว่าเด็กที่ได้รับนมแม่มีแนวโน้มของการพัฒนาทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่า ส่งผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่มากกว่าได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี ระหว่างกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะเวลาที่ต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน มากกว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 4 เดือน และ 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก เนื่องจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีปัจจัย-องค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ กล่าว คือ นมแม่ทำให้เด็กได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนมีคุณภาพ มีผลต่อการเจริญเติบโตของสมอง ระบบประสาท และร่างกายโดยรวม นอกจากนี้ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้เด็กได้รับการดูแลเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ได้รับการส่งเสริมและเสริมสร้างความผูกพันที่แม่จะมีต่อเด็ก ซึ่งถือเป็นรากฐานที่ดีที่จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมต่อไปได้อย่างมีความสุข (เกรียงศักดิ์ จีระแพทย์, 2545 และศิริภรณ์ สวัสดิ์วร, 2547) องค์การอนามัยโลก แนะนำให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (Exclusive Breastfeeding) โดยไม่มีอาหารอื่นแม้แต่น้ำเป็นเวลานาน 4 เดือนเต็ม (WHO, 1979) และได้ขยายระยะเวลาเป็น 6 เดือนเต็ม (WHO, 2001) เนื่องจากการทบทวนรายงานการศึกษาวิจัย มีข้อมูลแสดงให้เห็นว่า การให้นมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน มีผลดีต่อสุขภาพของลูกและแม่มากกว่า การศึกษาสุขภาพของเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน เปรียบเทียบกับเด็กกลุ่มที่เริ่มได้รับอาหารเสริมร่วมกับนมแม่ที่อายุ 4 – 5 เดือน หรือกลุ่มที่ไม่ได้กินนมแม่ พบว่า เด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน มีอัตราการเจริญเติบโตที่เป็นปกติ ป่วยด้วยโรคทางเดินอาหาร – อุจจาระร่วง โรคทางเดินหายใจต่ำกว่า และมีการทบทวนการศึกษาเพิ่มเติมที่แสดงให้เห็นว่า การได้รับนมแม่ที่นานพอ มีผลต่อการเพิ่มพัฒนาการของสมอง ลดโอกาสเกิดโรคมะเร็งตับ และโรคเรื้อรังบางโรค (ศิริภรณ์ สวัสดิ์วร, 2549) จากการศึกษาของศิริภรณ์ สวัสดิ์วร และคณะ (2546, อ้างถึงในศิริภรณ์ สวัสดิ์วร, 2547) ที่โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ พบว่าเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียว 4 เดือนเจ็บป่วยด้วยโรคท้องเสียร้อยละ 1.5 ในขณะที่กลุ่มที่ได้รับนมผสมและกลุ่มที่ได้รับนมผสมร่วมกับนมแม่ มีอัตราการเกิดโรคร้อยละ 11.5 และข้อมูลทางวิชาการยังพบว่า ทารก/เด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ส่งผลดีกว่าการได้รับนมแม่อย่างเดียวเพียง 4 เดือน โดยพบว่าเด็กกลุ่มที่ได้รับนมแม่นานถึง 6 เดือนมีโอกาสเป็นโรคปอดบวมน้อยกว่า 5 เท่า ในขณะที่เด็กกลุ่มที่ได้รับนมแม่นาน 4 เดือนมีโอกาสเป็นน้อยกว่า 3 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่ได้รับนมผสม โดยที่เด็กกลุ่มที่ได้รับนมแม่นาน 6 เดือนมีโอกาสเกิดปัญหาหลอดลมตีบร่วมกับปอดอักเสบน้อยกว่าเด็กกลุ่มที่ได้รับนมแม่นาน 4 เดือน และมีโอกาสการติดเชื้อทางหูน้อยกว่าด้วย ซึ่งผลดีนี้พบได้ถึงเด็กอายุ 2 ปี (Butte et al., 2002 และ Chantry et al., 2002) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Kramer et al. (2001) ที่พบว่าเด็กที่ได้รับนมแม่อย่าง

เดียนาน 6 เดือนสามารถลดโอกาสการเกิดการติดเชื้อทางเดินอาหารมากกว่า 5 เท่า ทั้งในประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนั้นเด็กที่ได้รับนมแม่นานถึง 6 เดือนยังมีพัฒนาการทางร่างกาย เช่น น้ำหนัก-ส่วนสูง การทำงานของกล้ามเนื้ออยู่ในระดับที่สูงกว่าเด็กที่ได้รับนมแม่นาน 4 เดือนที่น้ำหนักแรกคลอดอยู่ในระดับเดียวกัน (Dewey et al., 2001) ทั้งนี้เนื่องจากน้ำนมแม่มาพร้อมกับภูมิคุ้มกัน/ภูมิต้านทาน ทารก/เด็กยังไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน/ภูมิต้านทานได้เต็มที่ สารที่สำคัญ เช่น Secretory Ig A ที่เยื่อบุลำไส้ กว่าจะสร้างเองได้ดี ก็ต่อเมื่อทารก/เด็กอายุ 4 เดือน – 2 ปี (กุลกัญญา โชคไพบูลย์กิจ, 2546 และศิริภรณ์ สวัสดิ์วร, 2547) คุณประโยชน์ของนมแม่ในการป้องกันการติดเชื้อ จึงทำให้เด็กมีอุบัติการณ์การติดเชื้อลดลง โดยเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า การเจ็บป่วยของเด็กแต่ละครั้ง ทำให้การเจริญเติบโตของเด็กหยุดชะงัก เด็กเสียโอกาสทั้งการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ดังนั้นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในเวลานี้นานเพียงพอ ถือว่าเป็นการป้องกันโรคเบื้องต้น (primary prevention) ที่จำเป็นสำหรับเด็ก เมื่อเด็กสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยบ่อย มีพัฒนาการทางร่างกายด้านต่างๆสมวัย ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านอารมณ์ที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม – สังคมต่อไปได้อย่างมีความสุข (เกรียงศักดิ์ จีระแพทย์, 2545)

นอกจากนี้ ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่นานขึ้น โดยเพิ่มจากนาน 1 เดือน เป็น 4 เดือน และเป็น 6 เดือน ยังทำให้เด็กและแม่ได้ใกล้ชิดกัน เพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กมากขึ้นเรื่อยๆ จากการได้รับความรักและความรู้สึกที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นมั่นคง และเรียนรู้อารมณ์ระหว่างบุคคลจากแม่สู่ลูกขณะให้นมแม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวยุติระยะเวลา 1 เดือนแตกต่างกับที่ระยะเวลา 4 เดือนและแตกต่างกับที่ระยะเวลา 6 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และถึงแม้ว่าจะพบว่าความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวยุติระยะเวลา 4 เดือนกับ 6 เดือนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อควบคุมปัจจัยร่วมในด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวยุติพบว่าเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียวยุติระยะเวลา 6 เดือนมีค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์สูงที่สุด (ตารางที่ 9)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยุติ นาน 6 เดือน มีผลต่อคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนของเด็กกลุ่มที่ได้รับนมแม่ในระยะเวลาที่น้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งโดยรวมและแยกรายด้าน (ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข) ของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว มากกว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและแยกรายด้านของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ และคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวยาวนาน 6 เดือน มากกว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว นาน 4 เดือน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยาวนาน 6 เดือน อย่างจริงจัง ในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในหน่วยงานของราชการและรัฐวิสาหกิจ ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ข้าราชการ เจ้าหน้าที่งาน ทูระดับได้เล็งเห็นประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และทางหน่วยงานได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำห้อง / จัดมุมสำหรับให้นมแม่ในที่ทำงาน เพื่อความต่อเนื่องของการได้รับนมแม่ของลูก

2. ควรส่งเสริม/เสริมสร้างการจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กให้เหมาะสมทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการจัดการสภาพแวดล้อมรอบตัว ด้านการดูแลเอาใจใส่ของแม่ และด้านการมีโอกาสได้รับสิ่งกระตุ้นหลากหลายในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง เพื่อพ่อแม่ได้เข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการเลี้ยงดู การดูแลเด็ก และการตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างถูกต้อง เหมาะสมและสมบูรณ์แบบที่สุด

3. ในการศึกษาวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross – section design) เกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกเลี้ยงลูกด้วยนมแต่ละประเภทของแม่ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติในการควบคุมปัจจัยที่เป็นตัวแปรปรวนร่วมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของแม่